

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ (ФОНДІВ) ТА ВИЗНАЧЕННЯ РЕЗЕРВІВ ЇХ ПІДВИЩЕННЯ

Анотація. Розглянуто значення ефективного використання основних засобів, визначено шляхи їх удосконалення та економічну сутність основних фондів, проведено ефективну оцінку раціонального використання основних засобів і зазначено їх резерви.

Аннотация. Рассмотрено значение эффективного использования основных средств, определены пути их усовершенствования и экономическая сущность основных фондов, проведена эффективная оценка рационального использования основных средств и указаны их резервы.

Annotation. The role of the effective use of fixed assets, the ways of their improvement and the economic substance of fixed assets have been examined, the effective estimation of the rational use of fixed assets has been held and their reserves have been mentioned.

Ключові слова: оцінка, основні засоби, проблеми, раціональне використання, аналіз, П(С)БО.

Актуальність даної теми зумовлена виникненням значної проблеми, пов'язаної із невирішеністю методологічних і прикладних питань з приводу ефективного використання основних засобів та аналізу визначення особливостей оцінки й обліку основних засобів відповідно до П(С)БО. На сьогоднішній день проблеми раціонального використання основних засобів, заслуговують на подальше дослідження та вдосконалення.

Вирішенню цієї проблеми приділяли увагу в різні часи вітчизняні вчені, такі, як: Ткаченко В. А., Е. Тарасенко, А. Поддєрьогін, Я. Манівчук, С. Мочерний, Вихрущ В. П., Тирпак І. В., Оваденко В. О. та ін. [1 – 8].

Метою дослідження є визначення понятійно-категоріального апарату.

Завданням структури основних фондів є: ознака їх ефективного використання; розкриття змісту та сучасних методичних підходів до оцінювання ефективності їх використання; визначення та надання характеристики основним чинникам, резервам та шляхам підвищення ефективності використання основних фондів.

Об'єктом дослідження є основні засоби та їх раціональне використання.

Предметом дослідження є характеристика оцінки проблеми та обліку основних засобів.

Будь-який виробничий процес може здійснюватися лише за допомогою певних машин, обладнання, які розташовуються в певних приміщеннях. Матеріальною основою цього процесу виступають, насамперед, засоби праці, які характеризують технічний та економічний рівень розвитку суспільства й виступають необхідним елементом виробництва, обігу та надання послуг. На підприємствах сукупність застосовуваних засобів праці набуває економічної форми основних виробничих засобів. Основні фонди – одна з найважливіших частин і засобів виробництва.

В економічній літературі зустрічається багато пояснень терміна "основні засоби", однак існують певні відмінності в тлумаченні даного поняття.

Наприклад, С. Покропивний визначає основні фонди як засоби праці, які мають вартість, функціонують у виробництві тривалий час, у своїй незмінній споживчій формі, їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції, що виробляється (на платні послуги), частинами за мірою зношення [3].

Основні засоби (ОЗ) – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для виконання адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких більше одного року [4].

Розрізняють класифікацію основних фондів за належністю, використанням та призначенням.

Отже, на сучасному етапі розвитку економіки основні виробничі фонди становлять головну частину матеріально-технічної бази будь-якої галузі, особливо промисловості. Ефективність використання основних фондів відіграє важливе значення для розвитку діяльності підприємства:

збільшується економічний потенціал і виробничі можливості галузі, підвищується технічний рівень виробництва;

складаються широкі можливості для прискорення переорієнтації підприємств на випуск нової продукції, яка користується підвищеним попитом у споживачів;

збільшуються темпи зростання продуктивності праці, поліпшення якості промислової продукції та інших показників.

Існують різні сучасні підходи щодо оцінювання ефективності використання основних фондів, але для проведення більш ґрунтовної аналітичної оцінки ефективності використання основних виробничих фондів використовують наведену систему показників, яку можна розділити на такі групи:

показники ефективності стану та відтворення основних фондів;

показники ефективності використання основних фондів (узагальнюючі показники та коефіцієнти використання

устаткування та виробничих площ).

Для вирішення завдання підвищення використання основних фондів та отримання бажаних результатів у діяльності підприємства повинні бути розроблені конкретні шляхи, спрямовані на поліпшення використання основних засобів, практичне застосування яких дасть змогу використовувати наявні на підприємствах резерви підвищення їх ефективності, а також визначити основні чинники, що сприятимуть цьому [2].

У цілому сукупність резервів покращення використання основних фондів підприємства може бути поділена на три великих групи:

1. Технічне вдосконалення засобів праці, яке передбачає:

технічне переозброєння на базі комплексної автоматизації та впровадження гнучких виробничих систем;

заміну застарілої техніки, модернізацію обладнання;

ліквідацію вузьких місць і диспропорцій у виробничих потужностях підприємства;

механізацію допоміжних та обслуговуючих виробництв;

розвиток винахідництва та раціоналізаторства.

2. Збільшення тривалості роботи машин та обладнання за рахунок:

ліквідації незадіяного обладнання (здавання його в оренду, лізинг, реалізація тощо);

скорочення строків ремонту обладнання;

зниження простоїв: цілозмісних та всередині змін.

3. Покращення організації та управління виробництвом, а саме:

прискорення досягнення проектної продуктивності введених в експлуатацію основних фондів;

впровадження наукової організації праці та виробництва;

покращення забезпечення матеріально-технічними ресурсами;

удосконалення управління виробництвом на базі сучасної комп'ютерної техніки;

розвиток матеріальної зацікавленості працівників, що сприяє підвищенню ефективності виробництва.

Однією з головних ознак підвищення рівня ефективного використання основних фондів підприємства є збільшення обсягів виробництва продукції. У свою чергу, обсяги виробництва продукції за наявної та незмінної кількості обладнання залежать, по-перше, від ефективності використання фонду робочого часу протягом зміни, доби, місяця тощо, тобто від екстенсивності їх використання; по-друге, від повноти використання можливостей обладнання з погляду його часової, добової, місячної виробничих потужностей.

Щоб використання основних фондів було справді економічно вигідним та ефективним, необхідно не тільки стежити за його технічним станом, а й залучати фахівців при проведенні складних ремонтів; вивчати ринки виробництва; залучати спеціалістів маркетингового відділу; підвищувати рівень спеціалізації виробництва.

Таким чином, основні фонди – одна з найважливіших частин і засобів виробництва; це засоби праці у вартісному вимірюванні, які функціонують у виробництві тривалий час у своїй незмінній натурально-речовій формі, а їх вартість переноситься конкретною працею на вартість продукції (послуг), що виробляється, частинами за мірою спрацювання.

До основних виробничих фондів належать ті, що беруть участь у процесі виробництва. Вони становлять приблизно 95 – 98 % загальної вартості основних фондів підприємства. Основні виробничі засоби (фонди) – матеріально-технічна база суспільного виробництва. Від їх об'єму залежать виробнича потужність підприємства і значною мірою рівень технічного озброєння праці.

Підвищення ефективності використання основних виробничих фондів на підприємстві є важливим резервом підвищення ефективності діяльності самого виробництва, що полягає в досягненні найбільших результатів при відповідному рівні розвитку продуктивних сил порівняно з витратами праці, використаними на створення суспільного продукту.

Вирішення проблеми підвищення ефективності використання основних фондів – це одне з основних завдань діяльності підприємств, від результату якого залежить фінансовий стан та конкурентоспроможність підприємства.

Отже, напрями підвищення ефективності використання основних фондів повинні визначатися існуючим станом підприємства, зумовленим впливом зовнішніх і внутрішніх факторів середовища його функціонування.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби", затверджене наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. № 92 // Збірник систематизованого законодавства. – Випуск 11. – Листопад. – 2003. – С. 10–45. 2. Андрійчук В. Фонди не зношуються, зношуються засоби праці / В. Андрійчук // Голос України. – 1997. – № 6. – С. 3–7. 3. Трансформація підприємств: економічна оцінка та побудова систем менеджменту : монографія / О. С. Кузьмін, А. С. Мороз, Н. Ю. Подольчак та ін. – Львів : Вид. "НУ "Львівська політехніка", 2005. – 335 с. 4. Круш П. В. Капітал та основні засоби підприємства : навч. посібн. для вузів / П. В. Круш, В. І. Подвігіна, О. В. Клименко. – К. : Центр навч. літ., 2005. – 166 с. 5. Мацибора В. І. Економіка підприємства : навч. посібн. для вузів / В. І. Мацибора, В. К. Збарський, Т. В. Мацибора. – К. : Каравела, 2008. – 312 с. 6. Чорна І. О. Ефективність використання виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення / І. О. Чорна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2009. – № 2. – С. 212–216.